

**DEONTOLOGISCHE
CODE VOOR
MAATSCHAPPELIJK
ASSISTENTEN EN
MAATSCHAPPELIJK
WERK**

IN FRANSTALIG BELGIË

VOORWOORD

Voorgeschiedenis	5
Toepassingsgebied.....	7
Definities.....	9
Juridische en wettelijke grondslagen.....	11

DEONTOLOGISCHE CODE

Basisprincipes.....	13
Maatschappelijke interventie.....	14
Beroepsgeheim.....	15
Samenwerkingsplicht	16
Bijscholing.....	18

VOORWOORD

VOORGESCHIEDENIS

In 1948 stellen verschillende beroepsverenigingen van Maatschappelijk Assistenten een eerste Deontologische Code op.

In de loop der jaren wordt de tekst meermaals herzien, bijvoorbeeld als aanpassing aan de Deontologische Code van de IFSW, de internationale federatie van Maatschappelijk Werkers, die in 1976 opgericht wordt. De UFAS, de Franstalige unie van Maatschappelijk Assistenten en koepelorganisatie van de verschillende beroepsverenigingen, leidt de hervormingen van de Deontologische Code.

Door de staats hervorming van 1980 ontstaan de Gemeenschappen en Gewesten, die bevoegd worden voor gezondheid en sociale zaken. Hierdoor staat de UFAS als enige in voor de Deontologische Code voor de Franstalige Maatschappelijk Assistenten en Maatschappelijk Werkers¹.

In 1985 verschijnt in het tijdschrift 'Action Sociale' een definitieve versie van de Deontologische Code. Deze Code is het resultaat van overleg tussen de beroepswereld, spelers uit de opleidingssector en werkgevers.

Sinds de jaren 2000 rijzen er vragen over onder andere de doeleinden, opdrachten, onafhankelijkheid en werkomstandigheden van maatschappelijk werk.

Daarom stellen personen die 15 sectoren vertegenwoordigen in 2017 een Manifest van het Maatschappelijk Werk op. Dit initiatief gaat uit van het CVTS (Comité de Vigilance en Travail Social, het Franstalig comité voor waakzaamheid in maatschappelijk werk). Wanneer de IFSW in 2018 haar verklaring van de ethische principes aanpast, wordt in 2021 ook dit Manifest herzien.

Als gevolg daarvan stelt het CFTS (Collectif de Formatrices en Formateurs en Travail Social, de Franstalige vereniging van onderwijzend personeel aan opleidingsinstellingen in maatschappelijk werk) een Manifest voor de opleiding maatschappelijk werk op, dat in 2024 gepubliceerd wordt.

---

1 Voor een vlottere leeservaring verwijzen we in de rest van de tekst naar Maatschappelijk Assistenten en Maatschappelijk Werkers met de afkorting 'MA'.

Wanneer begin 2024 de opheffing van de UFAS aangekondigd wordt, nemen deze verenigingen en vertegenwoordigers van het maatschappelijk werk het heft in handen om de Deontologische Code opnieuw relevant te maken door deze te actualiseren.

Het CVTS stelt daarvoor een werkgroep samen. Deze groep bestaat uit personen uit het werkveld en federaties uit verschillende sectoren, onderwijzend personeel in maatschappelijk werk en verenigingen die de begunstigden vertegenwoordigen.

Dit werk leidde tot de volgende tekst.

TOEPASSINGSGEBIED

Deze Deontologische Code is van toepassing op de MA's met de titel Maatschappelijk Assistent. Deze titel is beschermd door de wet van 12 juni 1945 (Staatsblad 21/07/1945).

“Niemand mag den titel van Maatschappelijk Assistent dragen, indien hij niet het diploma van Maatschappelijk Assistent bezit, afgeleverd overeenkomstig de bepalingen der koninklijke besluiten, die de toekenning ervan regelen. De benaming “Maatschappelijk Assistent” is voorbehouden aan de personen van beider kunne, die drager zijn van dit diploma.”

Art. 1

De titel mag dan wel beschermd zijn, dat geldt niet altijd voor de functie. Veel werknemers met uiteenlopende profielen maar zonder het diploma van MA ontwikkelen op het terrein maatschappelijk werk dat dezelfde deontologische en ethische vragen oproept.

Daarom herinnert het CVTS eraan dat de huidige Deontologische Code van toepassing is voor alle MA's, ongeacht de sector. Daarnaast geldt de Code ook voor werknemers uit de sociale sector, wier opdrachten dicht aanleunen bij die van de MA's en aan de erkende definities van maatschappelijk werk beantwoorden.

Deze Deontologische Code bouwt voort op de vorige versie en neemt de basisprincipes over.

“De deontologie vormt een gemeenschappelijke referentie waarmee de Maatschappelijk Assistenten en alle anderen die aan maatschappelijk werk doen, weten hoe ze in uiteenlopende professionele situaties te werk moeten gaan en het evenwicht vinden tussen verplichtingen ten opzichte van de werkgever enerzijds en van hun ‘hulpbehoevenden’ anderzijds.”

Deontologische Code van de UFAS, Inleiding, punt 1.1

In geval van een belangenconflict staat het belang van deze laatste altijd voorop.

“De Maatschappelijk Assistent engageert zich persoonlijk om zijn of haar werk te doen volgens de regels van de kunst en wetenschap en conform de principes in deze Deontologische Code, ongeacht de sector van zijn of haar maatschappelijke dienstverlening en maatschappelijk werk.”

Deontologische Code van de UFAS, Inleiding, punt 1.4

Deze Deontologische Code moet in zijn geheel gelezen worden. De verschillende artikelen van de code kunnen niet los van elkaar geïnterpreteerd worden en zijn onderling afhankelijk van elkaar.

Dit document vormt de eerste versie (12 september 2025) van de Deontologische Code voor MA's en maatschappelijk werk. Het is een belangrijk onderdeel in de formalisering van onze ethische en professionele principes. Deze algemene principes hebben tot doel om de professionals te sturen in hun ethisch denkpatroon aan de hand van een referentiekader waarmee ze specifieke situaties correct kunnen analyseren. Daarbij moeten ze steeds de rechten en waardigheid van de begeleide personen respecteren.

Deze Code zal evolueren naarmate de praktijken, collectieve denkprocessen en feedback uit het werkveld veranderen, dankzij een proces dat door het CVTS is opgezet.

DEFINITIES

MAATSCHAPPELIJK ASSISTENT

“De Maatschappelijk Assistent is een professionele speler actief in de maatschappelijke dienstverlening en sociale actie. In dat kader moet de Maatschappelijk Assistent zich met het oog op het welzijn van mensen en gemeenschappen inzetten voor sociale rechtvaardigheid, sociale verandering, burgerschap, het oplossen van problemen in een context van menselijke relaties, informatie, het verdedigen en bevorderen van rechten, de emancipatie van deze mensen en gemeenschappen en hun capaciteiten en middelen.

De Maatschappelijk Assistent werkt volgens een waardensysteem dat de principes uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens garandeert en handelt in een steeds veranderende wereld.

Menselijke relaties en strategische analyse vormen de belangrijkste tools van de Maatschappelijk Assistent, die optreedt als professional in collectieve actie en individuele hulp. Daarnaast zet de Maatschappelijk Assistent zich actief in voor preventie, de strijd tegen uitsluiting en ontwikkelingsprojecten.

De Maatschappelijk Assistent wijst op problemen in de samenleving en stelt de mens daarbij steeds centraal. De Maatschappelijk Assistent wijst op maatschappelijke uitdagingen en stuurt het sociaal beleid. De Maatschappelijk Assistent spreekt de verschillende actoren van het sociaal beleid aan en werkt mee aan voorstellen, werkt innovatieve praktijken uit en denkt aan mogelijke optimalisaties. De Maatschappelijk Assistent respecteert de deontologische principes van het beroep van Maatschappelijk Assistent.”

Competentiekader, opleiding bachelor Maatschappelijk Assistent, Hoge Raad voor Maatschappelijk Werk, 23 april 2010, p. 1

MAATSCHAPPELIJK WERK

Internationale definitie:

“Maatschappelijk werk is een praktijkgericht beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. De principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve sociale verantwoordelijkheid en respect voor vormen van diversiteit staan centraal in maatschappelijk werk. Onderbouwd door de theorieën voor maatschappelijk werk, sociale- en menswetenschappen en inheemse of lokale vormen van kennis, engageert maatschappelijk werk mensen en structuren om problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen.”

International Federation of Social Workers - 2014

Nationale definitie:

“Maatschappelijk werk steunt op:

- * De garantie dat elk individu of elke groep zijn of haar plaats als volwaardig lid van de samenleving kan opeisen, vanuit zijn of haar basisrechten en zelfbeschikking.*
- * De garantie van het beroepsgeheim, die onlosmakelijk verbonden is met de keuze voor een sterke samenleving. Maatschappelijk werk biedt iedereen de kans om zonder vooroordelen gehoord te worden en geholpen te worden zonder afbreuk te doen aan het zelfbeschikkingsrecht. Daarnaast biedt het professionals de mogelijkheid om te handelen met kennis van alle mogelijke gevolgen. Maatschappelijk werk geeft mensen dus de mogelijkheid om hun plaats te vinden in de samenleving.*
- * De garantie dat sociaal beleid altijd gebaseerd is op rechtvaardigheid, gelijkheid en eerlijkheid bij de analyse van sociale situaties (voor zowel individuele als collectieve situaties) en bij de begeleiding van personen.*

Maatschappelijk werk mag dus nooit gebruikt worden om:

- * Controles uit te voeren*
- * De openbare orde en de naleving van een bepaalde moraal te garanderen*
- * Te bepalen wie wel en wie niet geholpen moet worden”*

Manifest van het Maatschappelijk Werk – Comité de Vigilance en Travail Social – 2021

JURIDISCHE EN WETTELIJKE GRONDSLAGEN

De principes in deze Deontologische Code zijn gebaseerd op:

- * de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (goedgekeurd op 10 december 1948)
- * het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, opgesteld door de Raad van Europa (goedgekeurd in 1950 en in werking getreden in 1953, bijgewerkt in 1994 en opnieuw in werking getreden in 1998)
- * het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind (goedgekeurd op 20 november 1989, in werking getreden op 2 september 1990)
- * het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (goedgekeurd op 12 december 2006)
- * de Belgische Grondwet en de daaruit voortvloeiende wetgeving
- * het document van de Raad van Europa over de beroepsethiek van Maatschappelijk Assistenten (Raad van Europa. Comité van Ministers. Resolutie 67/16, goedgekeurd op 29 juni 1967).
- * de Wereldwijde Verklaring van Ethische Principes van de Internationale Federatie van Maatschappelijk Werkers (herziening 2018)

DEONTOLOGISCHE CODE

1. ALGEMENE PRINCIPES

- 1.1** Maatschappelijk werk staat ten dienste van sociale rechtvaardigheid, menselijke waardigheid en mensenrechten, ongeacht de institutionele verankering.
- 1.2** Bij een sociale interventie staat de persoon centraal. MA's erkennen dat mensen zelf kunnen en willen beslissen.
- 1.3** Om een actieve deelname en zelfbeschikking te garanderen, moet de persoon in kwestie toegang hebben tot institutionele en sociale hulpmiddelen, moet er voldoende tijd beschikbaar zijn en moet rekening gehouden worden met de psycho-medico-sociale context, alsook de culturele en economische context waarin de persoon zich bevindt.
- 1.4** MA's waken erover dat de mensen die zij begeleiden een beroep kunnen doen op hun rechten. Meer in het algemeen in het algemeen bevorderen MA's de sociale rechten, die een basisvoorwaarde vormen van een eerlijke samenleving.
- 1.5** MA's moeten de begeleiding van mensen en groepen zodanig organiseren dat die in lijn ligt met de opdrachten van hun organisatie en met de deontologische en ethische principes. Voor de sociale begeleiding maken MA's gebruik van alle mogelijkheden om voor elke situatie de meest geschikte aanpak te zoeken.
- 1.6** MA's zijn de eerste partij om sociale ongelijkheden en de afbrokkeling van de rechtsstaat op te merken en aarzelen niet om de sociale actoren hierover aan te spreken en te mobiliseren (collega's, werkgever, federaties, verenigingen, beleidsmakers, enz.). MA's dragen bij aan de institutionele innovatie en aan de creatie van nieuwe oplossingen voor de vastgestelde sociale problemen.

2. MAATSCHAPPELIJKE INTERVENTIE

- 2.1** Iedere persoon heeft recht op interventies van een MA. Die persoon moet kunnen gebruikmaken van de diensten die worden aangeboden door de sociale organisatie waartoe hij/zij zich wendt of, indien nodig, informatie krijgen en worden doorverwezen naar een geschikte dienst.
- 2.2** Elke beroepsactiviteit van de MA is gebaseerd op de onvoorwaardelijke steun voor de persoon, ongeacht geslacht, afkomst, culturele achtergrond of zogenaamd ras, sociale status, politieke, filosofische of religieuze overtuiging of andere soortgelijke criteria.
- 2.3** MA's moeten de ideale omstandigheden creëren om ruimte te bieden aan de belangen en behoeften van de mensen en groepen die ze op professioneel vlak begeleiden. MA's baseren zich hiervoor op de expertises en vaardigheden van deze personen en groepen. De interventies van MA's zijn erop gericht dat de mensen hun eigen middelen en acties kunnen ontwikkelen.
- 2.4** MA's stellen hun diensten voor zonder ze op te leggen. Elke interventie vereist de duidelijke toestemming van de persoon in kwestie.
- 2.5** MA's beschikken over de nodige vaardigheden om een situatie juist in te schatten, er zin aan te geven, te communiceren en hun werk in overeenstemming daarmee te organiseren. MA's moeten voldoende tijd krijgen om te reflecteren over hun werk.
- 2.6** MA's hebben het recht om werk te weigeren als dat de kwaliteit van hun werk in het gedrang brengt.
- 2.7** MA's houden rekening met de gevolgen van hun interventie voor het leven van de persoon in kwestie en communiceren hierover duidelijk hun analyse.

3. BEROEPSGEHEIM

Het respect voor het beroepsgeheim is voor de begeleide personen een recht en voor de MA's een plicht. Het beroepsgeheim beschermt de belangen van de persoon, de professionals en uiteindelijk ook van de maatschappij. Het is een essentieel instrument van het maatschappelijk werk en zorgt ervoor dat er een vertrouwensband opgebouwd kan worden die de emancipatie ten goede komt en de persoon centraal stelt in de tussenkomst.

- 3.1** MA's treden op als noodzakelijke vertrouwelingen en zijn bijgevolg gehouden aan het beroepsgeheim.
- 3.2** Het beroepsgeheim is een belangrijk onderdeel van de vertrouwensband die onlosmakelijk verbonden is met maatschappelijk werk.
- 3.3** MA's moeten perfect op de hoogte zijn van de regels, de omkadering en de uitzonderingen van het beroepsgeheim.
- 3.4** Het respect voor het beroepsgeheim wordt onder druk door de opkomst van digitale tools en moderne technologieën. MA's moeten bij het gebruik daarvan systematisch met grote waakzaamheid te werk gaan. MA's informeren de persoon over de vragen en uitdagingen die deze tools en technologieën met zich meebrengen.
- 3.5** MA's waken over de geheimhouding van de informatie die zowel mondeling als schriftelijk over de persoon verzameld of meegedeeld wordt, ongeacht het medium. De vertrouwelijkheid en het respect voor het beroepsgeheim moeten gegarandeerd worden door de omstandigheden waarin informatie uitgewisseld wordt.

4. SAMENWERKINGSPLICHT

Gezien de realiteit van het maatschappelijk werk is samenwerking tussen verschillende beroepsbeoefenaars met uiteenlopende functies meestal aangewezen in het belang van de gebruiker.

4.1 Zo'n samenwerking vereist een goed begrip van elkaars beroeps cultuur en een gelijkwaardige dialoog.

4.2 De relatie tussen MA's en andere professionals uit de sociale sector steunt op wederzijds vertrouwen, het delen van professionele expertise en het actief zoeken naar manoeuvreerruimte.

4.3 In het kader van die samenwerking moet er regelmatig informatie gedeeld worden. Het delen van informatie valt onder strikte regels en kan enkel plaatsvinden als aan alle volgende voorwaarden voldaan is:

- * Informatieplicht: MA's moeten de betrokken persoon objectieve en volledige informatie bieden over het einddoel, het onderwerp en de manier waarop de informatie gedeeld wordt (welke informatie er precies gedeeld wordt en bij wie die terecht komt), alsook over de gevolgen van zijn/haar aanvaarding of weigering om deze informatie te delen.
- * Geïnformeerde instemming: het delen van informatie is maar mogelijk als de betrokken persoon hier vrijwillig en geïnformeerd mee akkoord gaat.
- * Vereiste vertrouwelijkheid: de ontvanger van de informatie moet zelf ook gebonden zijn aan het beroepsgeheim.
- * Gemeenschappelijke opdracht: er mag enkel informatie gedeeld worden met een medewerker die dezelfde opdrachten en doelen heeft ten opzichte van de persoon in kwestie.

- * Evenredigheidsbeginsel: elk type uitgewisselde informatie moet strikt beperkt blijven tot wat nodig is voor de uitvoering van de gezamenlijke opdracht.

4.4 Het delen van informatie over de begeleide persoon moet in elke situatie een uitzondering blijven. Het beroepsgeheim blijft steeds de regel.

5. BIJSCHOLING

Het is noodzakelijk dat elke MA deelneemt aan gezamenlijke reflectie-, intervisie- en opleidingsmomenten om beter om te gaan met de complexe realiteit en een goed beeld te krijgen van de uitdagingen die ontstaan door de systemen en mechanismen die ongelijkheden in de hand werken.

- 5.1** MA's streven er gedurende hun hele carrière naar om hun professionele vaardigheden te verbeteren.
- 5.2** MA's moeten vanuit hun mens-zijn in staat zijn om te reflecteren over hun persoonlijke waarden en opvattingen die in hun interventies een rol kunnen spelen.
- 5.3** MA's streven ernaar de nodige afstand te nemen van hun functie en om hun houding ten opzichte van de deontologische en ethische uitdagingen van het beroep, inclusief de politieke aspecten daarvan, te verdiepen.
- 5.4** De werkomstandigheden van MA's moeten het mogelijk maken om nieuwe kennis te vergaren en met een kritische en creatieve blik naar de omstandigheden van het maatschappelijk werk te kijken.
- 5.5** Maatschappelijk werk is een discipline die op ervaringsdeskundigheid steunt. Dat betekent dat MA's deelnemen aan het opleiden van toekomstige MA's telkens als dat mogelijk is.

Oktober 2025 - 1^e editie

V.U.: Catherine Bosquet, Leopold II-laan 53 te 1080 Sint-Jans-Molenbeek

www.comitedevigilance.be

info@comitedevigilance.be

